

Posudek oponenta na diplomovou práci Veroniky Trpákové:

Struktury obyvatelstva okresu Most: historie, současnost a možné varianty budoucího vývoje

Předložená diplomová práce je deskriptivně-analytického charakteru, svým tématem se řadí k regionálním analýzám. Široký záběr práce, naznačený již v jejím názvu, příliš neumožňuje při rozsahu 74 stran textu hlubší analytický pohled na celé studované období. To je opodstatněné pro popis vývoje regionu v předstatistickém období, kde se autorka často spokojila pouze s převzatými citacemi z historických pramenů a regionálních publikací vlastivědné povahy. Podrobnější vývojová srovnání demografických struktur však chybějí i v období, kdy je možné doložit demografický vývoj regionu podrobnějšími daty z populačních cenů, což se týká již dat od konce 19. století a zvláště za období po roce 1960 do současnosti. Autorka se v analýze demografických struktur omezuje často na obecné celkové údaje, jen zřídka nebo povrchně je komentuje v kontextu vývoje demografických charakteristik, hlavně přirozené měny a migrace, která v tomto regionu výrazně zasáhla do vývoje demografické i sociální struktury obyvatelstva (kapitoly 3 a 4). Větší části práce tak schází hlubší, pozornější pohled na studované problémy, vývoj jednotlivých jevů není v komentářích vzájemně příliš propojen nebo jen v obecné rovině. V práci jsou ale také partie, které jen velmi vzdáleně souvisejí s analýzou demografických struktur, zvláště když jsou zařazeny bez jakékoliv návaznosti (pojednání o struktuře domácností a bytového a domovního fondu – s. 25-29).

Práce je v hlavních částech dobře logicky strukturována: po rozsáhlejší úvodní kapitole, kde jsou popsány použité ukazatele, zdroje dat a přiblíženy základní údaje o okrese a jeho územním vývoji, následují čtyři vlastní „analytické“ kapitoly. Z nich první tři v časové návaznosti popisují vývoj struktur obyvatelstva od pravěku (1.) do současnosti(3.). Druhá kapitola je zaměřena na období po vzniku Československa a hlavně po roce 1960. Jsou sledovány změny ve skladbě obyvatelstva podle věku, pohlaví a rodinného stavu, dále se autorka zabývá analýzou národnostní struktury (bohužel bez návaznosti na podrobnější údaje o migraci), náboženského vyznání, sleduje vývoj struktury obyvatelstva podle nejvyššího dosaženého vzdělání, podle ekonomické aktivity a zaměstnanosti obyvatelstva. Právě tyto partie jsou však pojednány povrchně, často jen v hrubých strukturách bez hlubšího zamyšlení nad příčinami vývoje. Ne vždy se také autorce podařilo dodržet chronologický postup nebo pojednávání charakteristiky vhodně chronologicky navázat. Např. pojednání o historických příčinách současných ekonomických problémů či úrovně vzdělanosti působí při hodnocení ekonomické struktury po roce 2000 již spíše rušivě a naopak tato informace chybí na začátku práce, stejně jako chybí podrobnější pojednání o důsledcích odsunu německého obyvatelstva a dosídlovacích akcích. Kapitola věnovaná současnosti (poslední z těchto tří) je konečně více zaměřena i na srovnání demografických struktur: kromě porovnání s Českou republikou autorka uvádí i porovnání s Ústeckým krajem a okresem s extrémně odlišnými hodnotami dané charakteristiky.

Tyto tři kapitoly logicky vyúsťují v část zabývající se budoucí strukturou obyvatelstva okresu, kde jsou použity výsledky prognózy počtu a složení obyvatelstva okresu Most, kterou autorka zpracovala sama na základě analogického vývoje obyvatelstva Mostu s vývojem obyvatelstva Ústeckého kraje. Nenaplnila ovšem očekávání navozené v názvu práce o možných variantách budoucího vývoje obyvatelstva, podle něhož jsem očekávala výpočet prognózy ve variantách; v tomto ohledu se omezila na vágní úvahy o perspektivách a atraktivitě okresu z hlediska zaměstnanosti a pracovních příležitostí.

Autorka použila k analýze standardní metody a ukazatele demografické analýzy, zaměřuje se ovšem hlavně na strukturální komparace, přehled dalších ukazatelů - jednoduchých indexů - uvádí v metodické kapitole. Ani to však není bez chyb. Pripomínku mám k názvosloví ukazatelů: pro indexy porovnávací počty osob předproduktivního a produktivního věku a počty osob poproduktivního a produktivního věku se v literatuře užívá termín „index ekonomické závislosti I“ a „index ekonomické závislosti II“, nikoliv „index ekonomického zatížení I“ a „index ekonomického zatížení II“. U popisu

výpočtu prognózy počtu obyvatelstva chybí zmínka, jak byly vypočteny či odhadnuty počty narozených osob.

Autorka v práci přejímá často velmi nekriticky informace z citované literatury. Pokud by se nad nimi hlouběji zamýšlela, asi by těžko v práci napsala, že „sovětská hospodářská krize v roce 1930 zasáhla i Československo (s. 31), nebo, že „na Mostecku padlo během 2. světové války tisíce lidských obětí“ (s.32), nebo by asi nenapsala bez uvozovek, že „...na Mostecko se postupně vracejí horníci, aby roztočili kola šachet“(s.25). Patrně za překlep je třeba považovat tvrzení na s.48, že „z tabulky 14 je patrné, že v průběhu dvou světových válek byl v bývalém okrese Most zaznamenán vyšší podíl obyvatelstva s národností německou“ – navíc údaj za rok 1930 je v tabulce s číslem 13. Chyba je zřejmě také v grafu 29 na s. 65, která ovšem opakuje chybu na s. 64, kde autorka uvádí v okrese Most v roce 2011 podíl nezaměstnaných 44,8 % (přitom míra nezaměstnanosti byla kolem 17 %). V závěru práce je nepřesně zaměňováno obyvatelstvo složky produktivní (míněno ve věku 15-64 let) s ekonomicky aktivními osobami

Podobných překlepů a chyb, bohužel i gramatických, je v práci v důsledku nepřilíš kvalitní korektury více, přesto ale předložená práce působí úpravným dojmem.

Domnívám se, že diplomová práce Veroniky Trpákové „Struktury obyvatelstva okresu Most: historie, současnost a možné varianty budoucího vývoje“ nepatří k příliš kvalitním, nepřináší žádné objevné skutečnosti a pohled autorky na studovanou problematiku většinou pouze klouzal po povrchu zjištěných skutečností. Přesto však se domnívám, že nároky kladené na diplomové práce v podstatě splňuje, autorka prokázala dobrou orientaci v literatuře a v pramenech dat, schopnost samostatně zpracovat jednoduché i složitější (prognóza) demografické charakteristiky. Proto, i když se značnými výhradami, předloženou diplomovou práci Veroniky Trpákové doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 24. 4. 2012

RNDr. Dagmar Bartoňová, Ph.D.